

BUDAPESTI NYILATKOZAT

Az európai civil társadalom fejlesztése a közösségfejlesztés eszközeivel

További információ:

Garry Craig professzor
Közösségfejlesztők Nemzetközi Egyesülete (IACD)
e-mail: g.craig@hull.ac.uk

Margo Gorman
A Társadalmi Fejlesztés Egyesült Európai Irodája
e-mail: margogorman@eircom.net

Vercseg Ilona
Közösségfejlesztők Egyesülete Magyarország
e-mail: kofe@kkapcsolat.hu

Preambulum

2004. március 25-28-a között 33 uniós és unión kívüli ország 130 küldötte, közösségi munkások, kutatók, támogatók, döntéshozók, kormányzatok, társadalmi szervezetek és közösségek képviselői találkoztak és készültek fel egy nemzetközi konferencia keretében a 10 tagjelölt ország csatlakozására. A konferenciát – melynek fókuszában az európai civil társadalom fejlesztése állt a közösségfejlesztés eszközeivel – a Közösségfejlesztők Nemzetközi Egyesülete (International Association for Community Development), a Társadalmi Fejlesztés Egyesült Európai Szervezete (Combined European Bureau for Social Development) és a magyar Közösségfejlesztők Egyesülete szervezte, a Magyar Köztársasági Elnök védnöksége alatt.

A közösségfejlesztés oly módon erősíti meg a civil társadalmat, hogy a közösségi cselekvést és a közösségi perspektívákat helyezi előtérbe a társadalmi-, gazdasági- és környezetvédelmi irányelvek kialakítása során. A közösségfejlesztés a helyi közösségek képessé tételére törekszik, beleértve a földrajzilag meghatározott, a közös érdekek vagy azonos identitás, illetve a konkrét témák és kezdeményezések alapján szerveződő közösségeket is. A közösségfejlesztés a közösségi csoportokon, szervezeteken és hálózatokon keresztül fejleszti az emberek képességét arra, hogy aktív tagjai legyenek a társadalomnak, valamint felkészíti az intézményeket és az állami, magán és nem kormányzati szervezeteket arra, hogy párbeszédet alakítsanak ki a lakossággal az őket érintő változások közös meghatározásában és végrehajtásában. A közösségfejlesztés kulcsfontosságú támogatója az aktív és demokratikus társadalmi részvételnek, támogatja a hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott helyzetben lévő közösségek autonóm véleménynyilvánítását. Olyan értékrend és alapelvek mentén határozza meg önmagát, mint az emberi jogok, a társadalmi bevonás, az egyenlőség és a sokszínűség elfogadása, amelyeket meghatározott eszköz- és ismeretrendszeren keresztül érvényesít.

A 2004 márciusában Budapesten megrendezett konferencián résztvevő küldöttek, a társadalmi szervezetek, kormányzatok, támogatók és helyi közösségek képviselői elismerik a civil társadalom fejlesztésének az Európai Unió által meghatározott kiemelt szerepét, és hangsúlyozzák a közösségfejlesztés fontosságát ezeknek a folyamatoknak a támogatásában és az emberi jogok védelmében. A résztvevők arra kérik az Európai Unió szerveit, a nemzeti, regionális és helyi kormányzatokat, hogy kötelezzék el magukat egy társadalmi és gazdasági értelemben befogadó, sokszínű, környezetileg fenntartható és igazságos társadalom kialakítása mellett, és biztosítsák az Európai Unió, illetve tagállamai és civil társadalmi közötti társadalmi párbeszéd kialakításához szükséges struktúrákat, irányelveket és mechanizmusokat. Ehhez a közösségi részvétel morális és anyagi támogatása mellett a megfelelő színvonalú jogi, intézményi és anyagi feltételek megteremtésére is szükség lesz, különös tekintettel magára a közösségfejlesztésre.

A küldöttek hangsúlyozzák a közösségfejlesztés szerepét azoknak a mechanizmusoknak a kialakításában, amelyek elősegítik Európa minden lakosának bevonását, legyenek bár állampolgárok, állampolgárságra várók vagy bevándorlók. A résztvevők elutasítják a rasszizmus és az idegengyűlölet egyre nyíltabban jelentkező formáit, valamint a burkolt, a jelenlegi bevándorlási politikában megnyilvánuló rasszizmust is, amely létjogosultságot ad az 'Európa Erőd' jelenségnek. A konferencia résztvevői üdvözlik azt a társadalmi, gazdasági és kulturális fellendülést, amely az EU-bővítést követi majd.

A küldöttek hangsúlyozzák azon mechanizmusok kifejlesztésének szükségességét, amelyek elő tudják segíteni a jó gyakorlati példák megosztását az Európai Unión belül, s az EU és

azon kívüli országok és intézmények között is (beleértve a többi európai országot is), amelyekben a közösségfejlesztés meghatározó szerepet játszik a szegénység és a társadalmi kirekesztés enyhítésében, beleértve a háborús konfliktusokat és a béketeremtést is. Végül, a konferencia résztvevői hangsúlyozni kívánják annak szükségességét is, hogy megértsük azokat a különböző módokat, amelyeken keresztül a szegénység, a társadalmi kirekesztés és a marginalizáció hatást gyakorol a kulturális és nemzeti kisebbségek és bevándorlók életére, a városi és vidéki területek lakóira. Ugyanakkor hangsúlyozzák, hogy a gyakorlatban a közösségfejlesztés azért küzd, hogy hangot adjon a kisebbségi perspektíváknak a törvényi szabályozás és gyakorlat kialakításakor; ezért azokban a fekete és más kisebbségi közösségek egymástól eltérő tapasztalatainak szerves részt kell képezniük.

A konferencia kulcsfontosságú célja volt, hogy egy közös nyilatkozatot fogalmazzon meg az európai közösségfejlesztésről az Európai Unió, a nemzeti kormányok és más érintett kulcsszereplők számára. Most tehát következzen e közös egyetértésen alapuló nyilatkozat szövege, amelyet a konferencia résztvevői az ön szíves figyelmébe ajánlanak, számítva támogatására!

2004 áprilisa

1. Közösségfejlesztési politika és törvényhozás európai, nemzeti és helyi önkormányzati szinten

1. Az EU Munkaügyi és Szociális Főigazgatósága kezdeményezze egy olyan átfogó EU-s irányelvi állásfoglalás 2005-ös megjelentetését, amely rávilágít a közösségfejlesztés szükségességére az állampolgári részvétel fokozása és a társadalmi tőke építése terén. A közösségfejlesztés szerepét ebben a folyamatban explicit módon kell elismertetni, és a 2007-es Strukturális Alapokon keresztül és a különböző független alapokkal, alapítványokkal és civil szervezetekkel és az azok közti koordináció fejlesztésével összefüggő és fenntartható támogatási csatornákat kell biztosítani a helyi, regionális és európai közösségfejlesztő hálózatok számára.
2. 2006-ig minden nemzeti kormánynak fontolóra kellene vennie egy olyan miniszter kinevezését, aki kifejezetten a közösségfejlesztő irányelvek kialakításáért és megvalósításáért felelős, s az összes minisztériumra kiterjedő hatáskörrel rendelkezik. Arra is kérjük a kormányokat, hogy vegyék fontolóra a közösségfejlesztés törvényi szabályozását is.
3. A regionális és helyi önkormányzatoknak 2007-től kezdődően olyan éves cselekvési terveket kellene megjelentetnie és végrehajtania, amelyek megfelelően körülírják az idevágó speciális intézkedéseket, beleértve a befektetéseket, valamint a közösségfejlesztő cselekvések követését és értékelését a hatékony társadalmi részvétel fokozása terén. Ezeket a terveket kiterjedt közösségi konzultáció alapján kell kialakítani.

□ Közösségfejlesztés képzés, tréning

4. Ahhoz, hogy a közösségfejlesztés a leghatékonyabban járulhasson hozzá a civil társadalom építéséhez, az EU-nak közös képzési és tanulási keretrendszert kell létrehoznia, mely a közösségfejlesztés alapvető értékein, tudásanyagán és jártasságain alapszik, és a legjobb gyakorlatra épülő képzési anyagokat használja. A képzés fejlesztése jelenleg meglehetősen egyenetlen, de a már rendelkezésre álló tapasztalatokat fel lehet és kell használni a helyi körülményekhez való alkalmazkodás során.
5. A tanulás és képzés e közös keretrendszerét el kell látni forrásokkal, és az érintettekkel alulról fölfelé történő párbeszéd során adaptálni kell az egyes tagállamokban való használatra. A közös, átívelő keretrendszert nem szabad semmilyen politikai vagy gazdasági nézőpont hangsúlyozására használni.
6. A közösségfejlesztés és az aktív állampolgárság tanulásának és tanításának az élethosszig tartó tanulás és a kritikai gondolkodás folyamatának részét kell képeznie – a gyerekek és fiatalok állampolgári oktatásától egészen a közösségekkel és döntéshozókkal különböző szinteken együttműködő közösségi aktivistáig, önkéntesekig, szakemberekig. Biztosítani kell a tanulás és képzés különböző szintjei közötti előmeneteli lehetőséget.

□ Közösségfejlesztés elmélet és kutatás

7. Az EU és a nemzeti kormányok szenteljének több figyelmet a kutatásnak mint a közösségi részvétel eszközének, a kutatási készségek fejlesztésének a közösségekben; hogy a kutatás ugyanannyira legyen a közösségek eszköze is, mint a politikáé.
8. A kölcsönös elköteleződés és bevonódás létrejöttéhez aktív párbeszédet kell ápolni a kutatás és a gyakorlat között, minden érintett részvételével; ehhez a kutatóknak jobban el kell gondolkodniuk arról, hogy jártasságaikat hogyan tehetnék elérhetővé a helyi közösségek számára.

9. A kutatási politika EU, nemzeti és helyi szinten reagáljon ezekre a szükségletekre és alapelvekre, és nyújtson közvetlen forrásokat ennek támogatására.
10. Az EU és a nemzeti kormányok építsenek a kutatási eredményekre, amelyek jól demonstrálják a közösségfejlesztés hatékonyságát; teremtsenek hatékonyabb mechanizmusokat azon kutatási eredmények megosztására, amelyek a helyi közösségek szükségletei szempontjából fontosak.

1. Községfejlesztés és a vidék

11. A vidéki közösségfejlesztés specifikus, külön kifejezett prioritás legyen a nemzeti és uniós közösségi, szociális és gazdasági programokban.
12. A nemzeti kormányoknak és az EU-nak feladata tovább aktivizálni és fenntartani az önkéntes és közösségi cselekvést a vidéki területeken. Ennek jól kialakított vidéki infrastruktúrán kell alapulnia; mindenki számára hozzáférhető szolgáltatásokon, hatékony és megfelelő képzésen, és a közösségfejlesztés támogatásán.
13. EU-szinten ki kell alakítani a vidéki közösségi munkások kompetenciájára vonatkozó szttenderdeket, és azok közös keretrendszerét.
14. Felismerve a vidéki közösségek előtt álló speciális kihívásokat, az EU-s és nemzeti politika nyújtson ösztönzést a vidéki közösségeknek, mobilizálva tagjaikat és forrásait a helyi problémák megoldására, valamint erősítve ebbéli kapacitásukat is. A folyamat részeként az EU ösztönözze a közösségek egymás közötti, valamint a közösségek és helyi önkormányzatok közötti partnerséget, és biztosítsa a helyi kezdeményezésekre reagáló megfelelő kormányzati és EU-mechanizmusok létrejöttét.

□ Községfejlesztés és városi újjáélesztés

15. Míg közös célunk egy befogadó jellegű, társadalmilag igazságos civil társadalom, a közösségfejlesztés eszközeivel történő, hatékony városmegújítás megvalósításához a kormányoknak és az EU-nak is tudatában kell lennie és el kell ismernie a különféle nemzeti vonatkozású - politikai, kulturális, történelmi stb. - összefüggéseket, és ezekre megfelelően kell reagálnia.
16. A városi újjáélesztési programok által érintett területek minden lakójának joga van a részvételhez a megújítás és a terület jövőjére vonatkozó tervezés folyamatának minden pontján, különös tekintettel a társadalmilag kirekesztett csoportokra és azokra, akik hagyományosan nem jutnak szóhoz ezekben a folyamatokban.
17. A fenntartható és befogadó városmegújításhoz szükséges, hogy minden érintett nyitott legyen a változásra és fogadja el azt tanulási folyamatként; ehhez a közösségfejlesztésnek kulcsszerepet kell kapnia a megújítás folyamatában.

□ Községfejlesztés, fenntartható fejlődés és környezet

18. Miután felismerte, hogy egy környezetileg fenntartható társadalom nem jöhet létre egészséges és aktív közösségek nélkül (és viszont), az EU támogassa egy kézikönyv kiadását, amely azonosítja és terjeszti a fenntartható, ökológikus fejlődés és közösségfejlesztés jó gyakorlatát Európában és azon kívül.
19. Az EU nyújtson támogatást egy európai közösségfejlesztő hálózat létrehozására, ami terjeszteni tudja a fenntartható projektekkel kapcsolatos tudást, például egy európai Ötlet-bankon keresztül. A bank térképezze fel a tapasztalatokat és segítse az információcserét oly módon, amely lehetővé teszi, hogy az minél szélesebb körhöz jusson el.

20. Az EU vagy a tagállamok (szükség szerint) terjesszék ki a pénzügyi támogatást olyan helyi projektekre, amelyek integrálni kívánják a fenntartható ökológiai, társadalmi, gazdasági és közösségi fejlődést.

□ **Közösségfejlesztés, egész életen át történő tanulás és kulturális fejlesztés**

21. A felnőttoktatást ki kell terjeszteni a szakképzésen túlra is, alapvető jogként kell kezelni, és non-profit, azaz nem gazdasági alapon kell biztosítani azt.

22. Az egész életen át történő tanulást a különböző irányelvekben közösségi alapú, az állampolgári oktatást is magába foglaló oktatási módként kell definiálni. Közösségi alapú modellen azt értjük, hogy a helyi készségekre, erőforrásokra, erősségekre és szükségletekre alapozunk, szem előtt tartva a nemek sajátos szükségleteit, a kulturális sokszínűséget, a fenntartható fejlődést és a társadalmi bevonást; röviden azt, hogy biztosítjuk a „a sokszínűséghez való hozzáférést és a hozzáférés sokszínűségét”.

23. Folyamatos szükséglet mutatkozik további kísérleti munkára, megbízható és fenntartható támogatási keretek között, helyi, nemzeti és európai szinten is. Ez a közép és hosszú távú támogatások és ellátás mellett való elköteleződéssel jár együtt. Az olyan programok, mint a Grundtvig, további fejlesztést igényelnek, nagyobb költségvetéssel, és a közösségfejlesztő szakemberek mellett hangsúlyt kell fektetni a közösségi aktivisták és helyi szervezetek nemzetek közötti mobilitására is.

□ **Közösségfejlesztés, helyi gazdaságfejlesztés és szociális gazdaság**

24. Minden nemzeti akciótervnek – beleértve a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni terveket – tartalmaznia kellene egy külön szekciót, amely meghatározza a szociális gazdaság és a helyi közösségi gazdaságfejlesztés szerepét.

25. Az Európai Unió törekedjen arra, hogy mindinkább elterjessze a már meglévő európai és Európán kívüli tapasztalatot és gyakorlatot: az EU segítse elő és támogassa a szociális gazdaság már meglévő tapasztalatainak cseréjét, különösen a csatlakozó és a csatlakozásra váró országok esetében.

26. A helyi gazdaságfejlesztési tervek, struktúrák és irányelvek kidolgozásakor ismerjék el és kezeljék a helyi közösségeket aktív és legitím partnerként.

□ **Közösségfejlesztés, kisebbségek, bevándorlás, rasszizmus és diszkrimináció**

Bár az összes fent felsorolt irányelvnek különös figyelmet kell fordítania a különböző kisebbségek szükségleteire, ezekkel a szükségletekkel kapcsolatban felmerülnek bizonyos specifikus kérdések is.

27. Az Európai Unió biztosítsa minden polgára számára a mozgásszabadságot és a szociális biztonságot, támogassa a kohéziót és a szolidaritást a befogadó közösségek, a bevándorlók és etnikai kisebbségek között, illetve küzdjön a rasszizmus és diszkrimináció minden formája ellen.

28. Mindezeknek a céloknak az elérése érdekében az EU és tagállamai hozzanak létre és támogassanak olyan struktúrákat és intézményeket, amelyek a faji egyenlőség és a kultúrák közötti megértést, illetve társadalmi tudatosságot támogatják. Ezzel párhuzamosan az EU és tagállamai hangsúlyozzák ki a tágabb és sokszínűbb Európa pozitív aspektusait.

29. Az EU és tagállamai irányelveik és támogatási politikáik fejlesztésén keresztül ismerjék el, hogy az egyre sokszínűbb közösségekben a közösségfejlesztés, módszerei által, kiemelt szerepet játszik az emberek részvételen alapuló elköteleződésében. Ez a

kisebbségek és a többség közötti híd építésén keresztül érhető el, beleértve a konfliktushelyzeteket is.

30. Szükségszerű, hogy az EU, a nemzeti kormányzatok, támogatók, valamint a közösségfejlesztő szervezetek és intézmények összehangoltan dolgozzanak együtt annak érdekében, hogy elősegítsék a határokon átívelő és nemzeti szintű összefogást a kisebbségek helyzetét érintő kérdésekben, ugyanakkor a helyi sajátosságokból adódó kihívások megválaszolásában.